

Prof.univ.dr. ALEXANDRU-FLORIN PLATON

Facultatea de Istorie

Universitatea „AL. I. CUZA”

B-dul Carol I nr. 11

700506 Iași

ROMÂNIA

Tel: ++ 40-232-202475 /201056

Fax: ++ 40-232-201156

RAPORT

cu privire la suspiciunea de plagiat al cărei obiect îl face cartea d-lui Gheorghe Copos, *Alianțe matrimoniale în politica principilor români din Țara Românească și Moldova (secolele XIV-XVI)*, București, Editura Niculescu, 2014, 119 p.

Prezentul raport a fost întocmit la capătul lecturii în paralel a cărții d-lui Gheorghe Copos și a disertației d-lui Cătălin Parfene (autorul care reclamă faptul că dl Copos i-ar fi plagiat textul), intitulată *Domnii Țărilor Române și sud-estul Europei. Aspecte ale politicii lor matrimoniale (secolele XIV-XVI)*. Această teză de master (niciodată publicată, integral sau parțial) a fost susținută de dl. Parfene în anul 2005 la Facultatea de Istorie a Universității București și a fost elaborată sub îndrumarea Prof. dr. Stelian Brezeanu. Lectura celor două texte a fost coroborată cu unele lecturi din studiile și volumele documentare și de autor, citate de d-nii Parfene și Copos, precum și, în final, cu Anexele 1 și 2 (*Analiza comparativă Parfene-Copos*, respectiv, scrisoarea explicativă trimisă de profesorul Stelian Brezeanu Comisiei de Etică a Universității București la 6 mai 2015) ale dosarului care mi-a fost transmis.

Constatările făcute în urma acestor lecturi au fost detaliate mai jos, separat, pentru fiecare din capitolele celor două lucrări, începînd cu Argumentele și introducerea și sfîrșind cu încheierile și bibliografia lor. În concluzia prezentului raport, mi-am expus punctul de vedere cu privire la suspiciunea de plagiat al cărei obiect îl face cartea d-lui Gheorghe Copos.

Prima observație privește **titlurile celor două texte** (cartea d-lui Copos și disertația d-lui Parfene): ele nu sînt identice, dar – cum, în mod corect, precizează și dl Cătălin Parfene în Anexa 1 – au același subiect (înrudirile matrimoniale ale domnilor din Moldova și Țara Românească cu lumea balcanică, Polonia, Lituania și Ungaria) și sînt circumscrise, riguros, aceluiași interstițiu (secolele XIV-XVI). Dl. Copos a optat, prin urmare, în cartea lui, pentru aceeași temă care făcuse în 2005 obiectul cercetării d-lui Parfene și pentru același interval temporal.

Stradela Macazului nr. 4, Bl. I, ap. 3 • 700474 Iași • ROMÂNIA

Tel/Fax: ++40-232-210417

E-Mail: aplaton@mail.dntis.ro ; aplaton@uaic.ro

Cuprinsurile celor două lucrări nu sînt, nici ele, identice, dar se aseamănă prin delimitările geografice și cronologice în funcție de care sînt organizate expunerile celor doi autori.

Prima secțiune a cărții d-lui Gh. Copos (**Argumentum**, p. 5-7) este, de asemenea, diferită de **Argumentul** tezei d-lui Cătălin Parfene (p. 1-2). După ce își declară pasiunea inițială pentru politica napoleoniană a înrudirilor matrimoniale, dl. Gh. Copos afirmă că acesta este pretextul care i-ar fi deșteptat interesul pentru alianțele matrimoniale ale principilor români din Evul Mediu. Restrîngerea acestui interes la intervalul dintre secolele XIV-XVI este explicată de autor prin faptul ca interstițiul respectiv a fost „epoca de aur” a istoriei românilor (p. 7).

Introducerea cărții d-lui Gh. Copos (p. 17-22) este diferită, mai amplă și detaliată față de aceea a disertației d-lui C. Parfene (p. 3), care nu ocupă decît o jumătate de pagină. Dl. Copos afirmă aici (p. 22) că a analizat „acte de cancelarie [sic!], publicate în colecții ample de către cercetătorii români” și că a utilizat și „literatura științifică modernă a savanților români, de la marile sinteze naționale ale lui A. D. Xenopol, Nicolae Iorga, Constantin C. Giurescu, Gh. I. Brătianu și P. P. Panaitescu, pînă la studiile de detaliu”. În observațiile referitoare la **Bibliografia** cărții d-lui Copos voi preciza cîtă acoperire au, în cuprinsul cărții și în aparatul ei critic, aceste afirmații peremptorii.

În capitolul I al celor două texte (**I. Țara Românească în comunitatea de state bizantine în secolele XIV-XVI** (Gh. Copos, p. 23-52) și **I. Domnii români printre suveranii Europei (Înrudirea familiilor domnitoare din Țările Române în secolele XIV – XV) 1.Țara Românească** (C. Parfene, p. 4-38), alianța matrimonială și militară a lui Basarab cu principii balcanici (țarii de Tîrnovo și Vidin) este descrisă, esențialmente, la fel în cartea d-lui Copos (p. 25-26) și în teza d-lui Parfene (p. 4-5). În aceste pagini, unele formulări din volumul d-lui Copos sînt identice cu cele din teza d-lui Parfene: „căzut în luptă cu turcii (1355)” (Copos) – „mort în 1355 în luptă cu turcii” (Parfene); „Ivan Sracimir, viitor țar de Vidin” (Copos) – „viitorul țar de Vidin Ivan Sracimir” (Parfene); „Ivan Asan, mort de tînăr” (Copos) – „Ivan Asen (mort de tînăr în 1347)” (Parfene).

Paragraful despre înrudirile matrimoniale ale lui Mircea cel Bătrîn (Gh, Copos, p. 41-47; C. Parfene, p. 9-10) este, sub raportul informațiilor și al structurării, aproape identic la cei doi autori, cu mult mai puține detalii și aproape fără nici o notă la dl. Gh. Copos, cu excepția

trimiterii la studiul lui Ștefan Andreescu, *Alianțe dinastice ale domnilor Țării Românești (secolele XIV- XVI)*, în *Românii în istoria universală*, vol II, 1, coordonatori: I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu. V. Cristian, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1987, p. 675-684, prezent la amândoi autorii. Unele formulări din cartea d-lui Copos sînt identice cu cele din teza d-lui C. Parfene, ca, de exemplu: „Fiecare acțiune politică sau militară a marelui domn spre Ungaria, Polonia, Serbia ori spre turci a fost însoțită și de o legătură matrimonială” (Gh. Copos, p. 43) – „...fiecare acțiune de anvergură a domnului român [Mircea cel Bătrîn – n. ns., Al.-F. P.] era practic însoțită de o legătură matrimonială...” (C. Parfene, p. 9).

Informația despre căsătoria în captivitate a lui Vlad Țepeș este identică la Gh. Copos (p. 48-49) și C. Parfene (p. 11), numai ca ultimul dă mai multe detalii și note, în timp ce la dl. Copos referințele documentare lipsesc (nu însă și cele la contextul istoric – expansiunea turcilor în Europa, luarea tronului de către Vlad – care nu au o legătură evidentă cu subiectul cărții).

În fragmentul despre domnul Țării Românești, Radu cel Frumos, din cartea d-lui Gh. Copos (p. 49-50), autorul (Gh. Copos) scrie, între altele următoarele, referindu-se la tatăl Mariei Despina, soția domnului: „Pomelnicul de la Bistrița îl identifică pe tatăl ei [al Mariei Despina - n. ns., Al.-F. P] ca un nobil din Peloponez” (p. 50). În realitate, cine consultă ediția „Pomelnicului” publicată de Damian P. Bogdan (*Pomelnicul Mînăstirei Bistrița*, București, 1941, p. 86), poate observa că, în text, nu există identificarea pe care o afirmă dl. Copos (că tatăl Mariei Despina ar fi „un nobil din Peloponez”). De altfel, orice specialist în istorie, chiar și un student știe că documentele de acest fel (pomelnicele) nu conțin niciodată acest gen de precizări. Identificarea enunțată de dl. Copos este, însă, prezentă în teza d-lui Parfene (p. 12), dar ea este atribuită, acolo (prin nota 35), lui Andrei Pippidi (*Tradiția politică bizantină în Țările Române în secolele XVI-XVIII*, București, Ed. Corint, 2001, p. 213). Identificarea din cartea d-lui Copos (p. 50) este, prin urmare, preluată din teza d-lui Parfene, dar printr-un „telescopaj” care a omis, din neatenție, *adevărata* sursă a acestei identificări.

Fragmentul despre Vlad Călugărul (Gh. Copos, 50-52), cu trimiteri la studiul lui Ștefan Andreescu și DRH. B I, este, la dl C. Parfene (p. 40), inserat la începutul cap. II, referitor la politica de alianțe matrimoniale a domnilor munteni și moldoveni în sec. XVI (p. 40-41). Informațiile date în cartea d-lui Copos sînt identice cu cele din teza d-lui Parfene, inclusiv documentul din 1492, citat de ambii. Cele două note sînt, de asemenea, identice.

În capitolul al II-lea al celor texte (**II. Moldova și Polonia în alianțe matrimoniale în secolele XIV-XVI** (Gh. Copos, p. 53) și **2. Moldova** (C. Parfene, p. 13), fragmentul despre

Petru I contine, riguros, aceleași informații în cartea d-lui Gh. Copos (p. 55-56) și teza d-lui C. Parfene (p. 13-14), inclusiv referința la apelativul „zjat” (= „ginere” sau „cumnat”; la Gh. Copos, „cumnat” sau „ginere”), dat în 1388 de regele Poloniei lui Petru I. Dl. Parfene citează ca referință pentru acest apelativ studiul lui Ștefan S. Gorovei (*Alianțe dinastice ale domnilor Moldovei (secolele XIV- XVI)*, în *Români în istoria universală*, vol. II, 1, coordonatori: I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu, V. Cristian, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1987, p. 685-697, p. 688), necitat de dl. Copos, care îi citează însă (n. 19 și 20, p. 55-56) pe Constantin Rezachevici, (*Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324 – 1881. I. Secolele XIV – XVI*, Ed. Enciclopedică, București, 2001, p. 451-452-453) și Constantin C. Giurescu (*Istoria românilor*, vol. I, p. 347-348, ed. din 2000, p. 347-348). Nu este însă clar dacă aceste trimiteri ale d-lui Copos se referă la termenul „zjat” sau la protecția pe care i-o asigura domnului Moldovei omagiul de vasalitate prestat lui Wladislav Jagello în 1387. Se poate presupune cu bun temei că nota 19 (p. 55) din cartea d-lui Copos privește, această din urmă idee, *nicidecum* sensul cuvântului „zjat”, termen absent atât în sinteza lui Constantin C. Giurescu (v. *Istoria Românilor*, vol. I, ediția a 5-a, București, 1946, p. 447), cât și – *nota bene* – în cartea mai sus menționată a d-lui Constantin Rezachevici, citată de dl. Copos. Acest detaliu (apelativul „zjat”) este foarte important, deoarece arată clar că dl. Copos l-a copiat din teza d-lui Parfene, dar prin omiterea citării sursei. Referințele citate de dl. Copos la p. 55 și 56, n. 19 și 20 nu au nici o legătură cu termenul în discuție („zjat”), un termen care *nu este menționat de C. Rezachevici*, nici ca atare, nici prin semnificația pe care i-o atribuie dl. Copos la p. 55 („*cumnat” sau „ginere”*). Cele două note ale d-lui Gh. Copos (19 și 20) de la p. 55-56 induc voit în eroare cu privire la sursa citării (care, repetăm, *nu este cartea menționată a d-lui C. Rezachevici*).

Fragmentul despre Alexandru cel Bun este organizat aproape identic, cu același informații și cu unele exprimări identice în cartea d-lui Copos (p. 59-63) și în teza d-lui Parfene (p. 15-16). La fel și paragraful despre urmașii lui Alexandru cel Bun (Iliaș și Petru II) (Gh. Copos, p. 53-55, C. Parfene, p. 16-18).

Fragmentul despre Ștefan cel Mare (Gh. Copos, p. 55-76) este identic, în detalierea alianțelor matrimoniale ale domnului Moldovei cu cel din teza d-lui Parfene (p. 18-21). Informațiile sînt redade în aceleași secvențe succesive, deși nu cu aceleași cuvinte și cu detalii mai puține în cartea d-lui Copos. Gh. Copos include, totuși, în acest capitol, și un scurt fragment (prezent și în capitolul despre alianțele matrimoniale ale domnilor munteni) referitor la căsătoria dintre Ștefan și Maria Voichița (p. 69), absent în teza d-lui Parfene și încheie capitolul cu cele două scrisori trimise de Ștefan Veneției și principilor europeni după bătălia

de la Vaslui (p. 71-76), fără nici o legătură cu subiectul cărții.

În capitolul al treilea al celor două texte (**III. O cotitură în politica matrimonială a Principatelor Române în secolul al XVI-lea 1.Țara Românească** (Gh. Copos, p. 77-78) și **II. Încercări de recuperare a prestigiului politic (Înrudirile familiilor domnitoare din Țările Române în secolul al XVI-lea) 1.Țara Românească** (C. Parfene, p. 39-40), fragmentele despre Radu cel Mare, Neagoe Basarab și Mircea Ciobanul din cartea d-lui Copos (p. 78-83) sînt identice sub raportul informațiilor și al succesiunii narative cu cele din teza d-lui Parfene (p. 41-45), fragmente care, la autorul disertației masterale, conțin mai multe detalii suplimentare.

La fel de asemănătoare sînt fragmentele despre Alexandru II Mircea și Mihai Viteazul (Gh. Copos, p. 83-92; C. Parfene, p. 46-49), cu unele detalii în plus în teza d-lui Parfene (Alexandru cel Rău și Petru Cercel).

În subcapitolul al doilea al acestui capitol (**2. Moldova** (Gh. Copos, p. 92) și **2. Moldova** (C. Parfene, p. 50), fragmentele despre Bogdan al III-lea, Ștefăniță și Petru Rareș (Gh. Copos, p. 92-98) sînt, din punctul de vedere al consistenței și varietății informațiilor foarte elementare față de fragmentele omonime din teza d-lui C. Parfene (p. 50-54), care include referințe și despre Despot Vodă și Ștefan Lăcustă, absente în cartea d-lui Copos. În acest subcapitol, deosebirile dintre cele două texte sînt mai numeroase decît asemănările, deși organizarea narațiunii istorice este aceeași în amîndouă.

Fragmentul despre Bogdan Lăpușneanu (Gh. Copos, p. 98-100) conține un detaliu identic cu cel din fragmentul despre același domn din teza d-lui C. Parfene (p. 55): citatul prin care doamna Ruxandra, mama domnului, este caracterizată ca „ocîrmuitoare a domniei”. În teza d-lui Parfene (p. 55) se precizează că aceste cuvinte îi aparțin cronicarului Azarie. Dl. Copos (p. 98) nu oferă nici o trimitere privitoare la autorul (sursa) acestei expresii.

Destinul de după domnie al lui Bogdan Lăpușneanu este descris diferit în cele două texte: succint în teza d-lui Parfene (p. 56) – domnul s-a refugiat în Rusia, la curtea lui Ivan cel Groaznic, unde a murit în 1577 – și cu multe detalii în cartea d-lui Copos (p. 100), unde se afirmă că domnul s-a refugiat în Polonia și apoi la Imperiali, „iar la Viena a luat legătura cu Ivan cel Groaznic, cu care era înrudit pe linie maternă, retrăgîndu-se, prin Germania și Danemarca, la curtea țarului rus, de la care primește două feude pînă la moartea sa (1577)” (dl. Copos îl citează aici pe C. Rezachevici, *Cronologia critica a domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324-1881, I, Secolele XIV-XVI*, București, 2001, p. 698-699).

Fragmentul despre Ieremia Movilă (Gh. Copos, p. 105-106) este, din nou, sub raportul

informațiilor, aproape identic cu cel din C. Parfene (p. 59), cu unele detalii suplimentare la ultimul autor.

Concluziile cărții d-lui Gh. Copos (p. 109-116) și **Concluzia** disertației d-lui C. Parfene (p. 64-65) sînt diferite: ample și cu o sinteză a întregii cărți la dl. Gh. Copos, foarte succinte la dl. Parfene.

Bibliografia cărții d-lui Gh. Copos (p. 117-188) este foarte sumară și conține titluri *necitate* în aparatul critic al celor trei capitole. Alte titluri, citate în aparatul critic din carte *nu* se regăsesc în bibliografia finală (de exemplu, studiul lui Ștefan Andreescu, cartea lui Andrei Pippidi, *Tradiția politică bizantină în Țările Române în secolele XVI-XVIII*, ediție revăzută și adăugită, București, Ed. Corint, 2001 și C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, ediție îngrijită de Victor Leahu, Iași, Ed. Junimea, Iași, 1971). „Studiile de detaliu”, menționate, de asemenea, de autor ca bază documentară a cărții sale se reduc, de fapt, la patru: Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324-1881*, I. *Secolele XIV-XVI*, București, Ed. Enciclopedică, 2001; o carte a lui Ștefan S. Gorovei (*Mușatinii*, București, Ed. Albatros, 1976); studiul (mai sus citat) al lui Ștefan Andreescu și un volum al lui Stelian Brezeanu (prefațatorul cărții), *Istoria Imperiului Bizantin*, București, Ed. Meronia, 2007.

Dintre „savanții români”, autori de „mari sinteze naționale”, ale căror opere dl. Gh. Copos pretinde ca le-a consultat (Introducere, p. 22), numai Constantin C. Giurescu a fost citat în carte, cu primele două volume ale binecunoscutei lui sinteze. Ceilalți (A. D. Xenopol, N. Iorga, Gh. I. Brătianu, P. P. Panaitescu) – nu.

Aceeași omisiune se observă și în privința „izvoarelor primare”: cum am notat și la început, dl. Copos pretinde că a analizat „actele de cancelarie [sic!], publicate în colecții ample de către cercetătorii romani” (Introducere, p. 22). În realitate, el nu citează decît două documente din vol. I DRH. B., Țara Românească (deși în bibliografie sînt trecute toate cele 4 serii – A, B, C, D – ale colecției), un document din vol. XIV, 1 din Hurmuzaki, încă unul din vol. II al seriei *Călători străini*, (deși în Bibliografie sînt trecute toate cele VIII volume ale acestei colecții) și tot unul din *Cronicile slavo-române*. În total, sînt 5 mențiuni documentare. Celelalte volume de documente inserate de dl. Copos în Bibliografie (D. I. R. A-B și *Actele și fragmentele ...* lui N. Iorga) nu se regăsesc menționate în carte. Nici *Letopisețul* lui Grigore Ureche (în ediția Panaitescu), trecut, de asemenea, în Bibliografie, nu este citat. Ne aflăm, prin urmare, și în această privință, departe, foarte departe de o lucrare care, așa cum afirma dl.

Stelian Brezeanu în scrisoarea explicativă trimisă Comisiei de Etică a Universității București, „respectă normele științifice” (Anexa 2, *Răspuns Sesizare Brezeanu*, p. 1).

Pe de altă parte, cum judicios observă și dl. C. Parfene, bibliografia lui Gh. Copos, cu excepția unei singure cărți (Stelian Brezeanu, *Istoria Imperiului Bizantin....*), nu are nici un titlu care să depășească anul 2005, în care a fost susținută disertația d-lui C. Parfene. Autorul ignoră cu bună știință toate volumele importante pentru subiectul cărții sale, apărute după această dată, cum sînt cele ale lui Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Szekely, Mihai Dim. Sturdza etc.

Pot afirma, ca o *observație generală*, dedusă din lectura în paralel a cărții d-lui Gh. Copos și a disertației d-lui C. Parfene, coroborată – cum am precizat și la începutul rîndurilor de față – cu lectura studiilor lui Ștefan Andreescu (*Alianțe dinastice ale domnilor Țării Românești (secolele XIV- XVI)*, în *Românii în istoria universală*, vol II, 1, coordonatori: I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu. V. Cristian, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1987, p. 675-684) și Ștefan S. Gorovei (*Alianțe dinastice ale domnilor Moldovei (secolele XIV- XVI)*, în *Românii în istoria universală*, vol. II, 1, coordonatori: I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu, V. Cristian, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1987, p. 685-697, p. 688), precum și cu sinteza lui Constantin C. Giurescu (*Istoria Românilor*, vol. I-II, ediția a 5-a, București, 1946) că structura cărții semnate de dl. Gh. Copos este foarte asemănătoare cu aceea a disertației d-lui C. Parfene. Modul cum dl. Copos înțelege să pună în narațiune faptele istorice din interstițiul analizat (secolele XIV-XVI) este, de asemenea, foarte asemănător cu povestirea aceluiași fapte de către dl. C. Parfene, în disertația sa. În această privință, a organizării faptelor istorice, nu sinteza lui Constantin C. Giurescu, nici studiile d-nilor Ștefan Andreescu și Ștefan S. Gorovei (ultimul neșemnalat, de altfel, de Gh. Copos) sînt cele care l-au inspirat pe dl Copos, cum afirmă dl. Stelian Brezeanu în scrisoarea către Comisia de Etică a Universității București (v. Anexa 2, p. 4¹), ci, în mod evident, disertația d-lui C. Parfene. Cu mici excepții, secvențele după care dl. Copos își expune materialul sînt riguros aceleași cu cele din textul d-lui Parfene, fiind numai reformulate și rearanjate.

În **concluzia acestui Raport**, afirm că volumul semnat de dl. Gh. Copos, intitulat

¹ Cele două studii sînt construite după principiul cronologic al narării faptelor istorice, dar ceea ce fiecare dintre ele înfățișează, concret, în secvențele acestei cronologii (date istorice, citate din documente, interpretări etc.) nu coincide, nici pe departe, cu felul în care este organizat și interpretat materialul istoric în cartea d-lui Copos.

Alianțe matrimoniale în politica principilor români din Țara Românească și Moldova (secolele XIV-XVI), București, Editura Niculescu, 2014, 119 p. este, prin identitatea subiectului pe care îl tratează, modul de structurare a informațiilor istorice, unele amănunte și formulări identice, un plagiat al disertației masterale a d-lui Cătălin Parfene, intitulată *Domniile Țărilor Române și sud-estul Europei. Aspecte ale politicii lor matrimoniale (secolele XIV-XVI)*; un plagiat mai ... „elaborat”, caracterizat nu prin identitatea, de ansamblu, a conținuturilor, ci prin similitudinea lor flagrantă. Diferențele dintre cele două texte sînt incomparabil mai puține decît asemănările lor. În plus, prin cvasi-inexistența aparatului critic și a unei bibliografii sumară și manipulată pentru a părea mai voluminoasă decît este, cartea d-lui Gh. Copos nu întrunește nici condițiile metodologice, documentare și bibliografice ale unui text științific.

Iași, 20 ianuarie 2016

Profesor dr. Alexandru-Florin Platon
Facultatea de Istorie
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași